

Analyse stayrate
van internationale
afgestudeerden:

2007-14

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	5
2. Aantallen internationale studenten in het Nederlandse hoger onderwijs	7
3. Onderzochte populatie afgestudeerden	8
4. Meting van stayrates	9
5. Stayrate-totalen	10
6. Stayrate naar regio van herkomst	13
7. Stayrate naar land van herkomst	15
8. Stayrate naar type instelling	16
9. Stayrate naar studierichting	17
10. Economische opbrengsten voor Nederland van internationale mobiliteit van studenten	19
Conclusies	21
Discussie	22
Aanbevelingen	23

Samenvatting

Twee vervolgmetingen bevestigen dat de blijfkans van internationaal mobiele studenten die in Nederland afstuderen fors hoger is dan eerder werd aangenomen.

De stayrate van internationale afgestudeerden uit het cohort 2007-08 is 42%, gemeten vijf jaar na het afstuderen (1 oktober 2013). De stayrates van de cohorten 2008-09 en 2009-10 zijn vijf jaar na het afstuderen respectievelijk 38% en 36%. De working stayrate nam in dezelfde periode ook licht af, van 27% voor de afgestudeerden uit 2007-08 en 2008-09 naar 25% voor de afgestudeerden uit 2009-10. Ook de arbeidsparticipatie nam licht af, van 75% in 2007-08 naar 71% in 2008-09 en 2009-10.¹

Met een arbeidsparticipatiegraad van 70% tot 75% dragen internationale afgestudeerden als werknemers naar rato bij aan de Nederlandse kenniseconomie. Ook het gemiddelde uurloon uit het hbo en wo lijkt zeer vergelijkbaar met dat van Nederlandse afgestudeerden op de arbeidsmarkt.

Afgestudeerden van buiten de Europese Economische Ruimte (EER), afgestudeerden uit het hoger beroeps- onderwijs en afgestudeerden van de studierichtingen Gezondheid en Techniek kennen een bovengemiddelde stayrate en working stayrate, en dragen dus vaker en meer bij aan de Nederlandse economie dan afgestudeerden van andere studies.

De geschatte economische opbrengsten voor de schatkist van internationale afgestudeerden die in Nederland blijven wonen en werken zijn € 1,57 miljard op jaarbasis.² EP-Nuffic gaat vooralsnog uit van een geschatte levenslange blijfkans van 25%. Een verhoging van die blijfkans met één procentpunt leidt tot ruim € 60 miljoen aan extra opbrengsten voor de Nederlandse schatkist.

Internationale studenten in Nederland studeren sneller dan gemiddeld af, met een bovengemiddeld eindcijfer. Er is meer onderzoek nodig naar de effecten van inkomende internationale mobiliteit op de kwaliteit van het Nederlandse hoger onderwijs, bijvoorbeeld door *peer-learning* effecten en de verwerving van internationale en interculturele competenties in de *international classroom*.

De initiatieven die in het programma 'Make it in the Netherlands!' 2013-2016 (MiiN) zijn opgezet om de binding van afgestudeerd talent te bevorderen, worden verankerd in het Holland Alumni Programma 2016-2021. Zie www.hollandalumni.nl en www.careerinholland.nl voor een overzicht van alle initiatieven.

Er is grote behoefte aan politieke, beleidsmatige en financiële ondersteuning van nieuwe initiatieven gericht op de binding van talentvolle internationale afgestudeerden. Voor het behoud van draagvlak bij hogeronderwijsinstellingen is het van belang dat de financiering van bindingsactiviteiten niet ten laste komt van de begroting voor hoger onderwijs, maar wordt gedragen door een (rijks)brede coalitie van betrokken stakeholders. Actief beleid gericht op het aantrekken en binden van internationale studenten vormt een belangrijke bouwsteen van kansrijk overheidsbeleid op het brede terrein van kennismigratie.³

1. Inleiding

Tussen juli 2015 en juni 2016 heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in opdracht van EP-Nuffic een drietal metingen uitgevoerd van de zogenaamde *stayrate* (blijfkans) van in Nederland studerende internationale studenten. Het gaat om een meting van het aantal internationale studenten die zijn afgestudeerd in 2007-08, 2008-09 en 2009-10 en die nog in Nederland woonachtig waren op 1 oktober van de meetjaren 2008 t/m 2014, het aandeel van hen dat werkte, de sector waarin ze werkten en het gemiddelde uurloon per werkende. De meting is verder uitgesplitst naar nationaliteit, type onderwijs (hbo of wo), studierichting (CROHO-hoofdcategorie), huidige woonplaats van de blijvers en het aantal studenten dat na afronding van de studie verder studeerde in het Nederlandse hoger onderwijs.⁴

Het is de bedoeling om deze meting jaarlijks uit te laten voeren, om zo een goed beeld te krijgen van de stayrate van verschillende groepen afgestudeerde internationale studenten over een langere periode na het afstuderen. Op termijn kunnen zo ook uitspraken worden gedaan over de trends in de stayrate: hoe is het gesteld met de binding van internationale afgestudeerden aan de Nederlandse maatschappij en arbeidsmarkt? Welke groepen afgestudeerden blijven vaker of juist minder vaak dan vroeger? Dit type informatie is van groot belang om het economische gewicht van internationale mobiliteit van studenten binnen het Nederlandse hoger onderwijs goed op waarde te kunnen schatten. Zie de conclusie van deze publicatie voor de becijferde economische opbrengsten voor Nederland van internationale afgestudeerden op basis van de meest recente gegevens.

Deze analyse gaat eerst kort in op de samenstelling en definitie van de onderzochte populatie internationale studenten, in het licht van de ontwikkeling van het aantal internationale studenten in het Nederlandse hoger onderwijs. Hierna worden de resultaten van de eerste stayrate-meting besproken. Er wordt ingegaan op de stayrate voor verschillende landen en regio's van herkomst. Vervolgens wordt de stayrate per type onderwijs gekoppeld aan de studierichting waarin men een diploma heeft behaald, en tot slot worden de economische opbrengsten van internationale mobiliteit opnieuw berekend op basis van de meest recente in- en uitstroomgegevens en deze analyse van de onderzochte stayrates.

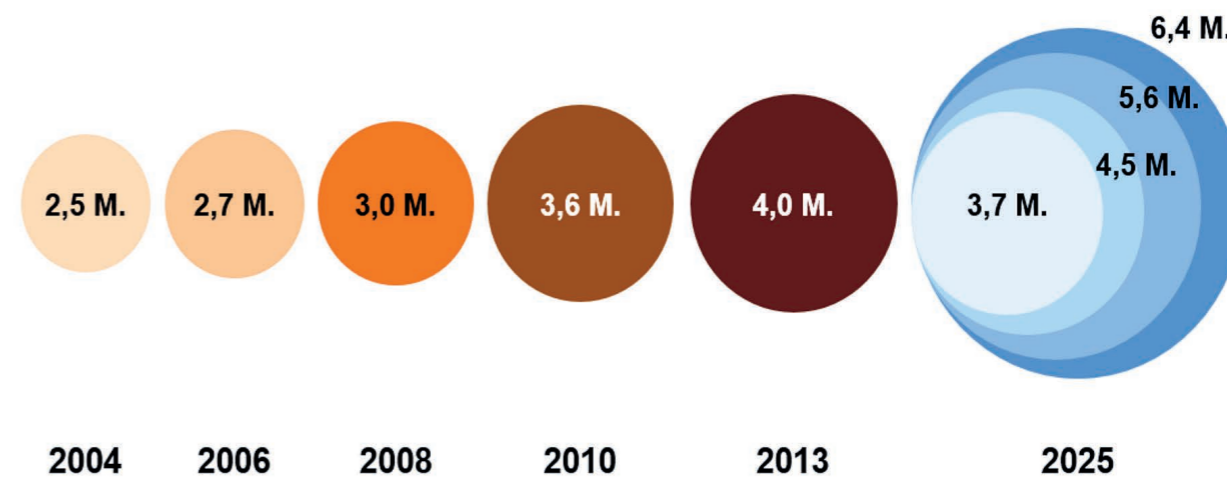
4) De volledige tabellen van deze datasets zijn ook op te vragen via de website van het CBS, onder 'maatwerk'.

1) Een visuele weergave van deze stayrate-analyse van internationale afgestudeerden over de cohorten 2007-08, 2008-09 en 2009-10, incl. de achterliggende dataset, kunt u vinden op www.epnuffic.nl/stayrates.
2) Voor een berekening van de verwachte opbrengsten op basis van het rekenmodel van het Centraal Planbureau (CPB), de meest recente in- en uitstroomcijfers en de informatie uit deze analyse van de stayrate, zie paragraaf 10.
3) Zoals terecht opgemerkt in een [beleidsstudie](#) uit 2014 van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) staat het Nederlandse beleid aangaande kenniswerkers nog in de kinderschoenen.

2. Aantallen internationale studenten in het Nederlandse hoger onderwijs

Een student in het hoger onderwijs is volgens internationaal geldende afspraken internationaal mobiel als zijn of haar vooropleiding (middelbare school, ISCED 3-niveau) plaatsvond in een ander land dan waar hij of zij een volledig programma in het hoger onderwijs volgt.^{5, 6}

Figuur 1: Aantal mobiele diplomastudenten wereldwijd, volgens rapportages OESO/UNESCO. Bron: EAG 2016.

Sinds de eeuwwisseling is het aantal internationaal mobiele studenten in de wereld ruim verdubbeld, van ruim twee miljoen in 2000 naar ruim vier miljoen in 2012-13 volgens de OESO en UNESCO.⁷ Het aandeel van de internationaal mobiele studenten in het totaal aantal studenten in het Nederlandse hoger onderwijs verdubbelde in diezelfde periode ook, terwijl het absolute aantal zelfs verdrievoudigde. In 2000-01 maakten de ruim 25.000 internationale studenten nog 5% uit van het totaal aantal studenten in Nederland, maar dat aandeel was in 2015-16 gestegen tot ruim 10% (ca. 75.000 internationale mobiele studenten).⁸

5) [www.oecd.org/education/skills-beyond-school/EDIF%202013--N%C2%B014%20\(eng\)-Final.pdf](http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/EDIF%202013--N%C2%B014%20(eng)-Final.pdf)

6) www.epnuffic.nl/en/internationalisation/mobility-statistics/about-the-data

7) OESO, *Education at a Glance 2016*; www.oecd.org/education/eag.htm, 1 november 2016.

8) www.epnuffic.nl/mobility-statistics

3. Onderzochte populatie afgestudeerden

Conform de internationaal afgesproken definitie is gekeken naar de volgende selectie studenten:

1. alle studenten met een *niet-Nederlandse of onbekende nationaliteit én een buitenlandse of onbekende vooropleiding* (internationale studenten met buitenlandse nationaliteit) én
2. alle studenten met de *Nederlandse nationaliteit én een buitenlandse vooropleiding* (de 'thuiskomende studenten'), die
3. in de studie jaren 2007-08, 2008-09 en/of 2009-10
4. een associate degree, bachelor- of masterdiploma hebben behaald in het hbo, of een bachelor-, master- of (post)doctoraal diploma in het wo.

Het betrof voor afstudeerjaar 2007-08 een groep van 11.276 afgestudeerden, van wie 1.580 de Nederlandse nationaliteit hadden, 6.066 afkomstig waren uit de Europese Economische Ruimte (EER) en 3.630 van buiten de EER kwamen.⁹ Van deze 11.276 afgestudeerden stonden er op het moment van afstuderen 8.137 geregistreerd in de basisadministratie persoonsgegevens (BRP), wat in verband met de beschikbaarheid van gegevens als opnamecriterium voor de meting geldt.

Voor 2008-09 ging het om een groep van 12.000 afgestudeerden, van wie 1.590 de Nederlandse nationaliteit hadden, 6.770 afkomstig waren uit de EER en 3.640 van buiten de EER. Van deze 12.000 afgestudeerden stonden er op het moment van afstuderen 8.910 geregistreerd in de BRP.

Voor 2009-10 ging het om een groep van 13.944 afgestudeerden, van wie 1.811 de Nederlandse nationaliteit hadden, 8.178 afkomstig waren uit de EER en 3.955 van buiten de EER. Van deze 13.944 afgestudeerden stonden er op het moment van afstuderen 10.122 geregistreerd in de BRP.

Van de drie- tot vierduizend jaarlijkse afstudeerders die tijdens hun studie niet in de BRP stonden geregistreerd, was meer dan 85% ingeschreven bij een instelling in de grensregio én afkomstig uit de buurlanden België of Duitsland. Hoogstwaarschijnlijk betreft dit voornamelijk studenten die gedurende hun studie thuis zijn blijven wonen. Het enige voorbehoud dat moet worden gemaakt op basis van nationaliteit is dat de stayrates voor Belgische (ca. 45%) en Duitse (ca. 27%) afgestudeerden enigszins geflatteerd kunnen zijn. Toekomstige metingen kunnen hierover wellicht uitsluitsel bieden. Voor alle overige nationaliteiten is deze foutmarge marginaal (1% of 2%).

4. Meting van stayrates

De internationale afstudeerders worden in deze metingen ingedeeld naar:

1. vertrekkers	- men vertrekt naar het land van herkomst of naar een ander land voor werk, studie, ouderschap, vrijwilligerswerk, etc.;
2. doorstuderende blijvers	- men blijft in Nederland en start een vervolgopleiding binnen het hoger onderwijs;
3. werkende blijvers	- men blijft in Nederland en vindt hier een betaalde baan (incl. promotieplaats);
4. overige blijvers	- men blijft in Nederland voor ouderschap, een eigen bedrijf, etc.

Het totaal van de laatste drie categorieën vormt de **stayrate**. Alleen categorie 3, 'werkende blijvers', vormt de **working stayrate**.

Een stayrate wordt altijd gemeten op een bepaald moment en over een bepaald cohort afstudeerders. De meetmomenten betreffen in dit geval 1 oktober van de kalenderjaren 2008 t/m 2014, en de cohorten afgestudeerden betreffen alle internationale studenten die zijn afgestudeerd gedurende de academische jaren 2007-08, 2008-09 en 2009-10. Omwille van de vergelijkbaarheid van de cohorten nemen we het meetmoment op vijf jaar na het afstuderen hier als uitgangspunt.

Hoewel de groep thuiskomende studenten met Nederlandse nationaliteit en een buitenlandse vooropleiding wel interessant is als subgroep internationale studenten, laten wij ze in deze analyse grotendeels buiten beschouwing. Door hun nationaliteit is de binding van deze studenten met Nederland reeds voor aanvang van de studie namelijk zeer groot. Daardoor kan hun blijven niet alleen worden toegeschreven aan de effecten van het volgen van hoger onderwijs in Nederland.

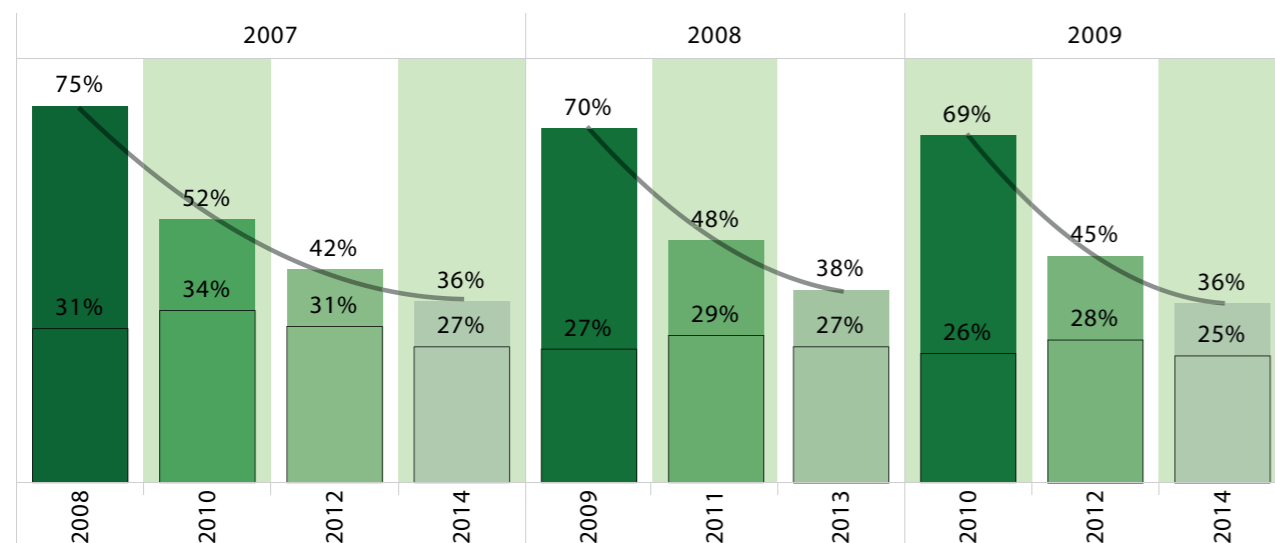
Het aandeel vertrekkers zal zeker op de middellange en lange termijn altijd hoger zijn dan dat van de drie categorieën blijvers. Helaas is er geen mogelijkheid om eenmaal vertrokken internationale afgestudeerden weer mee te nemen in de meting op het moment dat ze weer terugkeren naar Nederland ('kenniscirculatie'). Het komt bijvoorbeeld vrij veel voor dat een internationale student gebruikmaakt van een beursprogramma dat hem of haar verplicht om na de buitenlandse studie voor een bepaalde tijd terug te keren naar het land van herkomst, dit om *braindrain* te voorkomen. Door dit mechanisme zal het totaal aantal blijvers (incl. teruggekeerden) altijd worden onderschat.

⁹ De Europese Economische Ruimte (EER) bestaat uit de 28 landen van de Europese Unie (EU) plus Noorwegen, IJsland, Liechtenstein en Zwitserland. Burgers uit de EER betalen bij studie in een willekeurige andere lidstaat eenzelfde collegegeldtarief als de eigen burgers van die lidstaat. In Nederland is dit het wettelijk collegegeldtarief, voor 2015-16 vastgesteld op € 1.951. Voor niet-EER-burgers gelden hogere tarieven.

5. Stayrate-totalen

Van alle 6.586 internationaal afgestudeerden met een buitenlandse nationaliteit uit 2007-08 was 75% nog in Nederland aanwezig op 1 oktober 2008. Op 1 oktober 2010 was van deze groep 52% nog aanwezig, op 1 oktober 2012 42% en op 1 oktober 2014 36%. Met andere woorden: 25% van de internationale studenten met een buitenlandse nationaliteit vertrok direct na afronding van de studie uit Nederland, nog eens 23% vertrok in de daaropvolgende twee jaar en nog eens 10% en 6% vertrok tussen drie, vijf en zeven jaar na afronding van de studie. De stayrate van het afstudeercohort 2007-08 komt daarmee op **42%**, gemeten vijf jaar na het afstuderen.¹⁰

Figuur 2: Stayrates (hele balk) en working stayrates (onderste deel) van internationale afgestudeerden uit de afstudeerjaren 2007-08, 2008-09 en 2009-10, op meetmomenten 1, 3, 5 en 7 jaar na het afstuderen.

Van alle 7.350 internationaal afgestudeerden met een buitenlandse nationaliteit uit 2008-09 was 70% nog in Nederland aanwezig op 1 oktober 2009, 48% in 2011 en 38% in 2013. De stayrate van het afstudeercohort 2008-09 komt daarmee op **38%**, gemeten vijf jaar na het afstuderen.¹¹ Van alle 8.483 internationaal afgestudeerden met een buitenlandse nationaliteit uit 2009-10 lagen deze cijfers op 69%, 45% en 36% respectievelijk één, drie en vijf jaar na afstuderen. De stayrate van dit afstudeercohort ligt daarmee op **36%**. Er kan dus worden vastgesteld dat de stayrate van de cohorten 2008-09 en 2009-10, hoewel fors hoger dan eerder in 2012 aangenomen door het CPB, is afgenomen ten opzichte van de internationale afgestudeerden uit 2007-08, met circa 5 tot 6 procentpunt.

Wat opvalt is dat we deze daling met 5 tot 6 procentpunt terugvinden voor zowel de verschillende meetmomenten als voor het aandeel internationale afgestudeerden dat minimaal 12 uur per week betaald werk heeft als werknemer. Waar de working stayrate voor de afgestudeerden uit 2007-08 zowel één als vijf jaar na het afstuderen **31%** bedroeg, was dit voor de afgestudeerden uit 2008-09 na vijf jaar gedaald naar **27%** en voor de afgestudeerden uit 2009-10 naar respectievelijk 26% en **25%**.

Er bestaat voor internationale afgestudeerden dus een sterke samenhang tussen het vinden van betaald werk als werknemer, en de kans om in een Nederlandse gemeente te blijven wonen. De kracht en richting van dit verband zijn, samen met de causale mechanismen die een rol spelen, belangrijke vragen voor vervolgonderzoek. Het lijkt in ieder geval waarschijnlijk dat de oplopende jeugdwerkloosheid vanaf 2008-09, ook onder hoogopgeleiden, een van de redenen is waarom internationale afgestudeerden minder snel een baan vonden, en op lange termijn ook minder vaak in Nederland bleven wonen en werken.¹²

10) Omwille van de vergelijkbaarheid met beide andere cohorten vermelden we in deze publicatie standaard de stayrate vijf jaar na het afstuderen. Bij vervolgmetingen kan deze periode worden verlengd tot bijv. zeven of negen jaar.

11) De cijfers over 2008-09 zijn al eerder in 2015 gepubliceerd. Zie de analyse in het [Nederlands](#) of in het [Engels](#).

12) Zie de [cijfers](#) van het [CBS](#) over de werkloosheid onder 25-30-jarigen, uitgesplitst naar opleidingsniveau.

Daarnaast is er grote behoefte aan meer informatie over andere factoren die invloed hebben op de blijfkans van internationale afgestudeerden. Denk hierbij aan de kracht van sociale netwerken, werkervaring gedurende de studie, het al dan niet hebben van een Nederlandse partner en beheersing van de Nederlandse taal.

Verder is in het programma 'Make it in the Netherlands!' gebleken dat de cultuur en inspanningen van regionale stakeholders van groot belang zijn bij de afweging van internationale afgestudeerden om in Nederland te blijven. Tot slot zijn de nationale wet- en regelgeving omtrent stages, werken tijdens de studie en het vinden van werk na de studie een doorlopend aandachtspunt.¹³ Daarom is het ook goed dat de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in haar recente Kamerbrief een paragraaf wijdde aan de "bewezen meerwaarde van inkomende mobiliteit".¹⁴

Een voorbeeld van een initiatief dat binding van internationaal talent aan Nederland echt zou stimuleren is een door de rijksoverheid gefinancierd programma met taalcursussen Nederlands. Momenteel is zowel het aanbod als de betaalbaarheid van deze cursussen afhankelijk van de gemeente en instelling waar men studeert.¹⁵ Behalve dat het beheersen van het Nederlands de aansluiting van internationaal talent op de lokale arbeidsmarkt vergroot, kan dit ook de integratie tussen internationale en Nederlandse studenten bevorderen, wat de kwaliteit van *peer learning* in de *international classroom* weer ten goede komt. De OESO nam deze voorgestelde maatregel in 2016 dan ook op als een van haar aanbevelingen voor de Nederlandse overheid op het gebied van kennismigratie.¹⁶

13) Voor alle informatie over wet- en regelgeving kunnen hogeronderwijsinstellingen terecht bij het [Mobstacles-team](#) van EP-Nuffic. Voor internationale studenten is via de applicatie [Pathfinder](#) toegankelijke Engelstalige informatie beschikbaar over actuele wet- en regelgeving.

14) [Voortgangsbrief](#) van OCW aan de Tweede Kamer over de internationale dimensie in het ho en mbo.

15) Zie voor een actueel overzicht van het aanbod per studiestad de [Study in Holland-website](#).

16) OESO, *Recruiting Immigrant Workers: the Netherlands 2016*. Download [hier](#).

Van 'Make it in the Netherlands!' naar het Holland Alumniprogramma

'Make it in the Netherlands!' (MiiN) was het gezamenlijk actieplan van de overheid, universiteiten, hogescholen, gemeenten, studentenorganisaties en bedrijven om internationaal talent te binden aan Nederland.

In het MiiN-programma 2013-2016 heeft EP-Nuffic diverse initiatieven gecoördineerd om internationaal talent voor, tijdens en na de studie aan een Nederlandse hogeronderwijsinstelling te binden. Het programma was opgedeeld in vijf actielijnen waarin veel resultaat is geboekt:

1. Alles begint bij taal
2. Van studie naar carrière
3. Breaking the bubble
4. Van rompslomp naar rode loper
5. Resultaat in de regio

www.epnuffic.nl/hoger-onderwijs/internationale-ervaring/make-it-in-the-netherlands

Maar daarmee komen de activiteiten voor de binding van internationaal talent nog niet ten einde. Binding blijft een belangrijke rol spelen in het Holland Alumniprogramma en ook de aandacht voor het wegnemen en versoepelen van mobiliteitsobstakels voor internationaal talent blijft gehandhaafd.

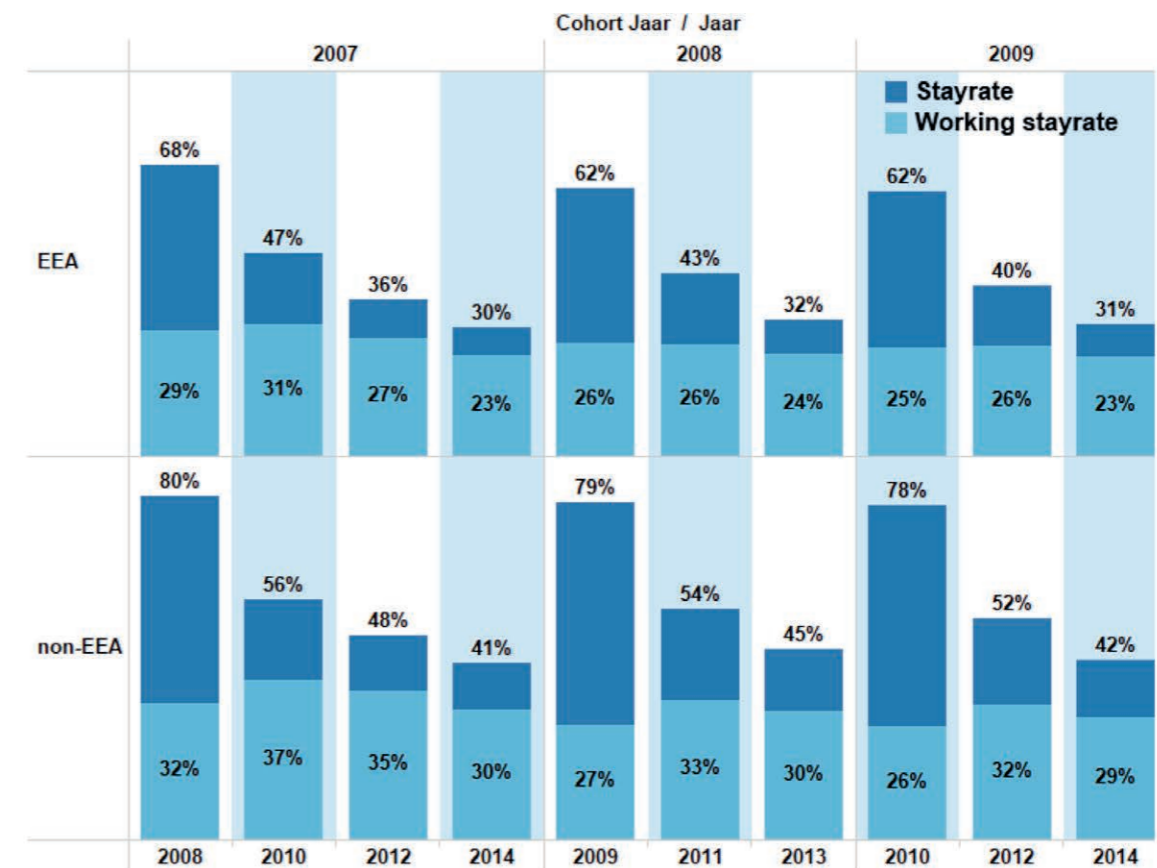

6. Stayrate naar regio van herkomst

Binnen de groep internationale afgestudeerden met een buitenlands paspoort is het belangrijkste onderscheid dat naar herkomstregio. Studenten van binnen de EER betalen in Nederland het wettelijk collegegeld-tarief, terwijl studenten van buiten de EER het instellingstarief betalen. Daarnaast hebben studenten van buiten de EER in de meeste gevallen zowel een inreisvisum als een verblijfsvergunning op grond van studie nodig.

De stayrate – wederom gemeten vijf jaar na afstuderen – van afgestudeerden uit het academisch jaar 2007-08 die afkomstig zijn uit de EER is **36%** en die voor nationaliteiten van buiten de EER **48%**. De working stayrate van de EER-groep is **27%**, tegen **35%** voor de groep van buiten de EER.

Voor de groep afgestudeerden uit 2008-09 uit de EER is de stayrate **32%**; die voor afgestudeerden van buiten de EER is **45%**. De working stayrate van de EER-groep is **24%**, tegen **30%** voor de groep van buiten de EER. Voor afgestudeerden uit 2009-10 ten slotte zijn de cijfers voor de stayrate **31%** (EER) versus **42%** (niet-EER), met een working stayrate van **23%** (EER) versus **29%** (niet-EER).

Figuur 3: Stayrates en working stayrates tussen 2007 en 2014 per herkomstregio.

Behalve het vergelijkbare relatieve verloop bij EER- en niet-EER-studenten, valt vooral het consequente absolute verschil in stayrate tussen de beide groepen op. Dat verschil ligt op bijna alle meetmomenten tussen de 11 en 15 procentpunt. Direct na het afstuderen is het verschil het grootst, maar zelfs na vijf of zeven jaar bedraagt het nog tenminste 11 procentpunt. Dit rechtvaardigt de conclusie dat over alle onderzochte jaren studenten van buiten de EER inderdaad vaker blijven dan studenten van binnen de EER. Het lijkt aannemelijk dat dit een structureel effect is van de regio van herkomst op de blijfkans van internationale afgestudeerden.

Een eerste verklaring voor dit structurele verschil ligt in de status van immigratiewetgeving: de EER kent vrij verkeer van kapitaal, goederen en personen. Iedere EU-/EER-burger mag binnen deze regio wonen, werken en studeren waar hij of zij wil, onder dezelfde voorwaarden als nationaal ingezetenen. Verreweg de meeste visumplichtige afgestudeerden van buiten de EER hebben die bewegingsvrijheid niet of in veel mindere mate, waardoor zij vaker in Nederland blijven na hun studie. Daarnaast zijn de kosten voor repatriëring in de regel hoger voor afgestudeerden van buiten de EER en is het verschil met Nederland in welvaart en veiligheid in de meeste niet-EER-landen van herkomst groter dan in de meeste EER-landen.

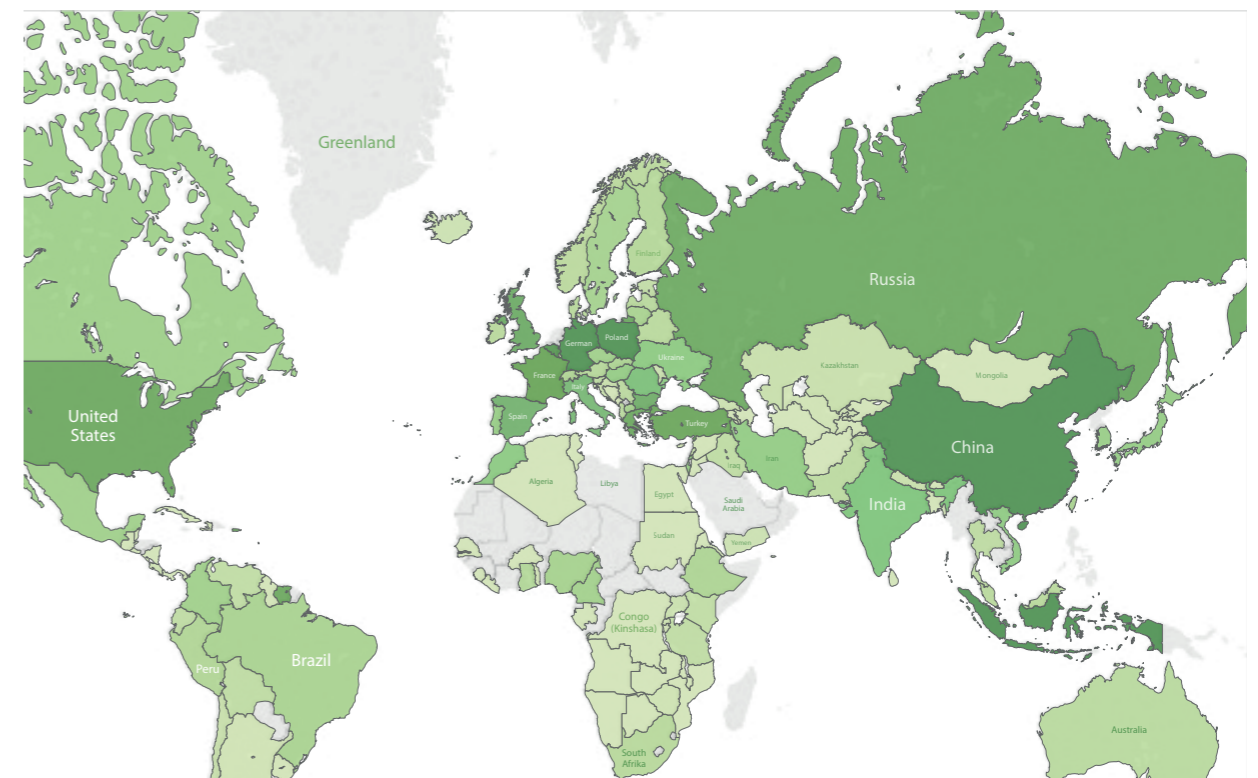

Figuur 4: Verdeling internationale EER- en niet-EER-studenten, uitgesplitst naar hbo/wo en bachelor-/master-opleiding, 2015-16.

Tot slot volgen studenten van buiten de EER veel vaker een wo-master dan studenten van binnen de EER (zie figuur 3). In tegenstelling tot een wo-bachelor wordt een master vrijwel altijd als startkwalificatie op de arbeidsmarkt gezien. Deze studenten kunnen in principe direct na hun afstuderen terecht op de arbeidsmarkt, wat hun blijfkans positief zal beïnvloeden. Zowel de mogelijkheden als de motivatie om in Nederland te blijven lijken dus groter voor niet-EER-studenten.

7. Stayrate naar land van herkomst

Als we verder inzoomen op regio van herkomst en naar herkomstlanden gaan kijken, valt ook een aantal zaken op. Duitsland, de grootste leverancier van internationale studenten aan Nederland, heeft met een relatief lage stayrate (ca. 25% vijf jaar na afstuderen) in absolute aantallen wel de meeste internationale afgestudeerden die ten minste vijf jaar in Nederland blijven – ruim 500 op jaarbasis. In dat opzicht is het jammer dat sinds 2011-12 het aantal Duitse studenten aan met name Nederlandse hogescholen fors afneemt.¹⁷ Het tweede land van herkomst is China, dat met een gemiddelde stayrate van circa 36% op jaarbasis goed is voor ruim 350 afgestudeerde blijvers in Nederland. Indonesië, Polen en België hebben met een relatief hoge stayrate (38%-48%) elk ruim 100 blijvers vijf jaar na afstuderen. Bulgarije, Roemenië, Rusland, Griekenland en Italië completeren de top 10 van herkomstlanden van blijvers, die daarmee zeer sterk lijkt op de belangrijkste landen van herkomst van internationale diplomastudenten voor 2015-16.¹⁸

Figuur 5: Blijvers uit afstudeerjaar 2009-10, in meetjaar 2014, per land van herkomst. Donkerder groen = meer blijvers.

Wat verder opvalt is de relatief zeer lage stayrate voor landen in Sub-Sahara-Afrika en het Midden-Oosten (20%-30%). Deze regio vormt daarmee een uitzondering op de regel dat studenten van buiten de EER juist een relatief hoge stayrate kennen. Dit wordt verklaard door het hoge aandeel studenten uit deze regio dat naar Nederland komt met een beursprogramma dat capaciteitsversterking als centrale doelstelling heeft. De Netherlands Fellowship Programmes (NFP) van het ministerie van Buitenlandse Zaken bijvoorbeeld stelt dat bursalen moeten terugkeren naar het land van herkomst, in principe zelfs naar de werkgever die hun verblijf in Nederland faciliteerde, opdat zij de opgedane kennis kunnen gebruiken ter versterking van de capaciteit in hun functie, hun organisatie en hun gemeenschappen.¹⁹ De lage stayrate voor deze regio ondersteunt verder de stelling dat de internationale mobiliteit van studenten naar Nederland niet of nauwelijks bijdraagt aan een *braindrain* in ontwikkelingslanden, en veel beter als kenniscirculatie kan worden beschouwd.²⁰

17) Zie de analyse van deze afname door de Vereniging Hogescholen en EP-Nuffic in [NL](#), [EN](#) of [DE](#).

18) Klik [hier](#) voor de update van de instroomcijfers voor internationale diplomastudenten in 2015-16.

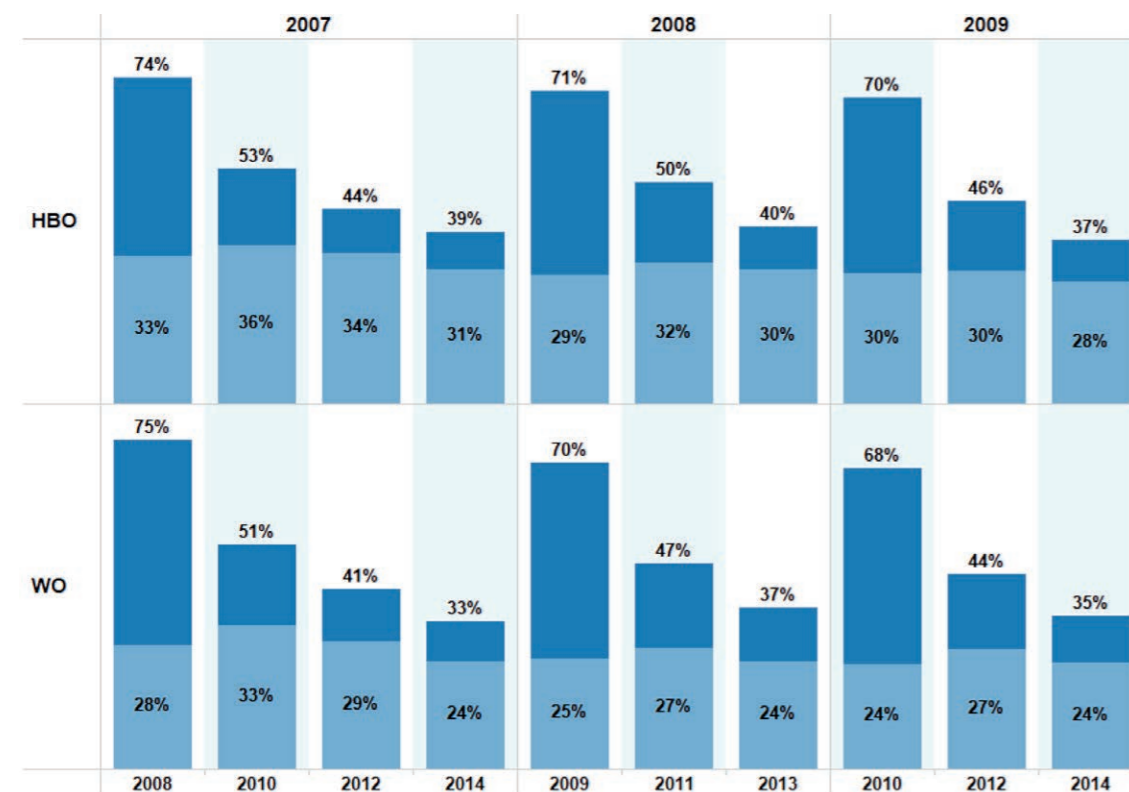
19) Zie de [Capacity Development Statistics](#), en klik hier voor nadere informatie over NFP.

20) Zie [weblog](#) van Govert Bijwaard op MeJudice.nl voor een samenvatting van dit wetenschappelijke debat.

8. Stayrate naar type instelling

Een tweede belangrijk onderscheid binnen de groep internationale afgestudeerden met een buitenlands paspoort is dat naar type onderwijs: hoger beroepsonderwijs (hbo) en wetenschappelijk onderwijs (wo). Binnen het middelste cohort afstudeerders uit 2008-09 studeerden ongeveer anderhalf keer zoveel studenten af in het wo (4.460) als in het hbo (2.880). Afgestudeerden uit het hbo blijken vijf jaar na hun afstuderen echter vaker nog in Nederland te wonen (**40%**) dan afgestudeerden uit het wo (**37%**). Ook blijken hbo-afgestudeerden aanmerkelijk vaker te werken (**30%**) dan wo-afgestudeerden (**24%**). Ten opzichte van 2007-08 betref dit op alle meetpunten een lichte daling. Het daaropvolgende jaar 2009-10 laat zeer vergelijkbare cijfers zien. De verschillen tussen hbo en wo zijn voor alle onderzochte jaren op alle meetmomenten nagenoeg gelijk. Zie figuur 6 hieronder.

Figuur 6: Stayrates en working stayrates tussen 2007 en 2014, uitgesplitst naar hbo en wo.

Dit valt te verklaren uit het feit dat de langere studietijd die internationale afgestudeerden uit het hbo in Nederland hebben doorgebracht. Met gemiddeld vier jaar ligt deze immers stukken hoger dan het wo-gemiddelde van drie jaar voor de bachelor, en één of twee jaar voor (alleen) een master.²¹ Deze extra tijd in het Nederlandse onderwijs zorgt in potentie voor een sterkere binding met lokale sociale netwerken en een betere beheersing van de Nederlandse taal. Naast taalbeheersing en netwerk hebben ook de betere stage-mogelijkheden in het hbo waarschijnlijk een positief effect op de kans dat een internationale afgestudeerde werk vindt, en dat werkt weer positief door op de blijfkans. Het hbo scoort dus bovengemiddeld goed op de aansluiting onderwijs–arbeidsmarkt voor internationale studenten, wat onder andere tot uitdrukking komt in een hoge arbeidsparticipatiegraad (75%>).

21) In de HBO masterfase studeren in vergelijking met de andere typen onderwijs zeer weinig tot geen internationale studenten. Uitzondering vormt het kunstvakonderwijs, waar in 2015-16 ten minste 1.307 internationale studenten voor een masterprogramma stonden ingeschreven. Zie hier voor gegevensbron (DUO / EP-Nuffic).

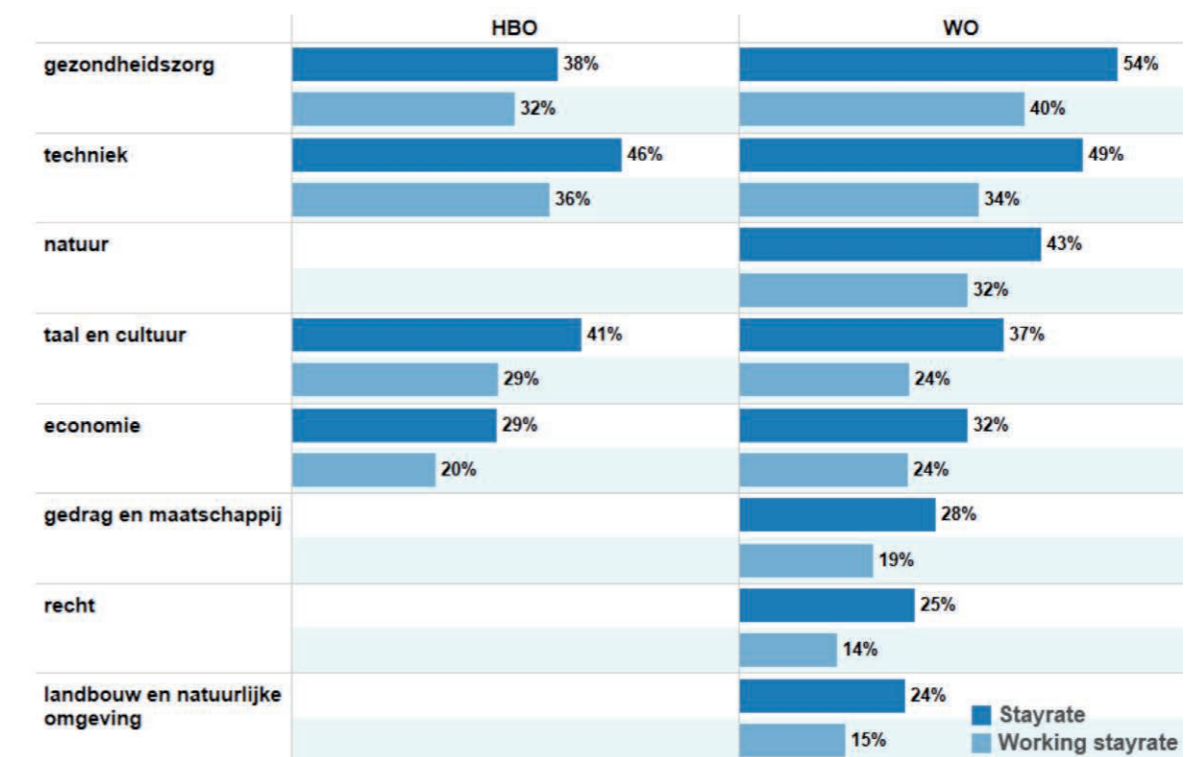
9. Stayrate naar studierichting

Een derde belangrijk onderscheid is dat naar studierichting, gebaseerd op de CROHO-hoofdingeling van opleidingen.²² In onderstaand overzicht zijn daarbij alleen studierichtingen meegenomen waarvan in de onderzochte jaren ten minste 100 internationale studenten een diploma in het hoger onderwijs behaalden.

In het hbo valt op dat internationale afgestudeerden in het vakgebied Techniek relatief vaak in Nederland blijven wonen (46%) en werken (36%). Samen met afgestudeerden uit het vakgebied Gezondheid vormen zij ook de groep afgestudeerden die het hoogste gemiddelde uurloon verdiende. Ook afgestudeerden Taal & Cultuur bleven relatief vaak, al vinden ze relatief weinig betaald werk.

In het wo valt Gezondheid opnieuw op, zowel qua stayrate (54%) en working stayrate (45%) als vanwege het hoge gemiddelde uurloon. Met € 25 per uur verdienden wo-afgestudeerden Gezondheid het meest van alle onderscheiden groepen in deze analyse. Daarnaast vallen de afgestudeerden in Natuur en Techniek op door hun hoge stayrates en working stayrates.

Samenvattend valt te zeggen dat internationale afgestudeerden uit de vakgebieden Gezondheid en Bèta Techniek bovengemiddeld vaak blijven wonen en werken in Nederland. Daarmee dragen ze relatief veel bij aan de kracht van de Nederlandse kenniseconomie. Inkomende internationale studenten zijn dus een belangrijke factor in het behalen van de doelen uit het techniekpact.²³

Figuur 7: Stayrates en working stayrates naar hbo/wo en studierichting. Afgestudeerden uit 2009-10.

22) Zie de [website](#) van de Inspectie van het Onderwijs voor uitleg en context bij deze zogenaamde HOOP-indeling.

23) Zie <http://www.techniekpact.nl/monitor>

10. Economische opbrengsten voor Nederland van internationale mobiliteit van studenten

Onderstaande tabellen zijn afkomstig uit het rapport 'De economische effecten van de internationalisering van het hoger onderwijs' (2012) van het Centraal Planbureau (CPB).²⁴ Tabel 1 maakt inzichtelijk waaruit de nettobijdrage van individuele mobiliteitsstromen (inkomend en uitgaand) zijn opgebouwd. Een inkomende én blijvende wo-student van buiten de EER leverde naar verhouding het meeste op: € 91.600 gedurende de hele levensloop van een gemiddelde afgestudeerde. Een uitgaande én wegblijvende wo-student kost het meest: € 81.400 gedurende de hele levensloop. Voor alle categorieën mobiele studenten werd uitgegaan van een gemiddelde stayrate van 19% over de hele levensloop.

	EER		niet-EER		NL uitstromer	
	hbo	wo	hbo	wo	hbo	wo
Nettobijdrage over de levensloop	10,6	81,1	31,8	91,6	-11,6	-81,4
Tijdens studie	-17,5	-9,8	5,3	3,2	18,1	11,9
<i>waarvan door:</i>						
• Rijksbijdrage	-21,4	-12,0	0	0	21,4	12
• Studiefinanciering	-2,0	-1,2	0	0	5,3	4,9
• Indirecte belastingen	5,8	3,3	5,2	3,2	-8,3	-4,8
• Inkomensbelastingen en sociale premies	0,1	0,1	0,1	0	-0,3	-0,2
Na studie (bij 19% blijfkans)	28,1	90,9	26,5	88,4	-29,7	-93,3
<i>waarvan door:</i>						
• Belastingen en sociale premies	167,1	250,9	165,4	284,4	-168,7	-253,3
• Uitgaven sociale zekerheid	-43,8	-42,5	-43,8	-42,5	43,8	42,5
• Uitgaven zorg	-32,1	-31,7	-32,1	-31,7	32,1	31,7
• Algemene uitgaven	-63,0	-85,7	-63,0	-85,7	63,0	85,7

Tabel 1: Nettobijdrage over de hele levensloop, bestaande uit kosten en opbrengsten in duizenden euro's, per categorie mobiele student: inkomend EER/niet-EER, hbo/wo en uitgaand hbo/wo.

	EER		niet-EER		NL uitstromer		Saldo van in- en uitstroom
	hbo	wo	hbo	wo	hbo	wo	
<i>Per student (in duizende euro's):</i>							
Nettobijdrage	10,6	81,1	31,8	91,6	-11,6	-81,4	
<i>waarvan:</i>							
• tijdens studie	-17,5	-9,8	5,3	3,2	18,1	11,9	
• na studie	28,1	90,9	26,5	88,4	-29,7	-93,3	
Aantal personen	8.049	6.996	3.038	2.640	3.053	2.653	15.017
<i>Geaggregeerd effect (in miljoen euro's)</i>							
Nettobijdrage	85	567	97	242	-35	-216	739
<i>waarvan:</i>							
• tijdens studie	-141	-69	16	8	55	32	-98
• na studie	226	636	80	233	-91	-248	837

Tabel 2: Nettobijdrage op individueel niveau in duizenden euro's en het geaggregeerde effect in miljoenen euro's bij de vermelde instroomcijfers (2011-12) en een levenslange stayrate van 19%.

²⁴) CPB, *De economische effecten van de internationalisering van het hoger onderwijs* (2012), p. 31. [Download](#).

Op basis van deze drie metingen van de stayrate gaat EP-Nuffic uit van een gemiddelde levenslange stayrate voor in- en uitstromende studenten van tenminste **25%**. Deze inschatting is waarschijnlijk nog aan de lage kant, gezien de veel hogere (36%-42%) gemeten stayrates vijf tot zeven jaar na het afstuderen. Met deze nieuwe inschatting kan ten eerste de toegenomen opbrengst na het afstuderen van elke individuele instromende student opnieuw worden berekend, net als de toegenomen kosten van elke uitstromende student. De kosten (inkomend) en opbrengsten (uitgaand) per student gedurende de studie hoeven niet opnieuw te worden berekend, omdat deze onafhankelijk zijn van de blijfkans. Als we nu de in- en uitstroom uit 2011-12 vervangen door de meest recente cijfers uit 2015-16, komen we tot het volgende beeld:²⁵

	Inkomend EER		Inkomend niet-EER		Uitgaand ²⁶		Totaal saldo
	hbo	wo	hbo	wo	hbo	wo	
In- en uitstroom in personen	6.886	11.429	1.892	5.049	3.107	2.647	16.786
(onder wie thuishomende studenten)	1.081	908	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	1.989
Nettobijdrage (x € 1.000)	19	110	37	117	-21	-111	n.v.t.
Geaggregeerde effecten (incl. thuishomende studenten) miljoen euro	134	1.255	69	592	-65	-293	1.692
Geaggregeerde effecten (excl. thuishomende studenten) miljoen euro	113	1.155	69	592	-65	-293	€1.571

Tabel 3: Nettobijdrage op individueel niveau in duizenden euro's en het geaggregeerde effect in miljoenen euro's bij de vermelde in- en uitstroom (2015-16) en een levenslange stayrate van 25%.

Alle groepen inkomende- en uitgaande mobiele studenten zijn gegroeid, met uitzondering van de inkomende studenten naar het hbo. In de groep inkomende hbo-studenten uit de EER vallen verhoudingsgewijs ook veel thuishomende studenten, die hun vooropleiding in het buitenland hebben gevolgd maar in het bezit zijn van de Nederlandse nationaliteit. Bij de berekening van het totale effect is deze groep dan ook niet meegenomen, en hebben we alleen gekeken naar de instromende internationale studenten met een niet-Nederlandse nationaliteit – net als bij de berekening van de stayrate. De groep die verhoudingsgewijs het sterkst is gegroeid, is die van inkomende wo-studenten uit niet-EER-landen; precies de studenten die per saldo ook het meest opleveren voor de Nederlandse schatkist.

Met de geschatte levenslange stayrate van **25%**, exclusief de thuishomende studenten en zonder de aannames van het CPB te wijzigen, komen we op basis van deze meest recente in- en uitstroomcijfers tot een geschat positief saldo voor de Nederlandse schatkist van **€ 1,57 miljard** op jaarbasis.

Elke procentpunt stijging of daling van de stayrate, dus bijvoorbeeld van 25% naar 26%, betekent een jaarlijkse som van tenminste € 60 miljoen aan additionele of gederfde inkomsten voor Nederland. Dit houdt dus in dat de toegevoegde economische waarde van alle activiteiten gericht op binding van internationaal talent waarschijnlijk een veelvoud zijn van de kosten van diezelfde activiteiten.

Het verdient nadrukkelijk aanbeveling dit verwachte positieve saldo voor de Nederlandse schatkist niet los te zien van andere economische en onderwijskundige voordelen van internationalisering. Zo vormen de vertrekkende internationale afgestudeerden een formidabele groep ambassadeurs voor het Nederlandse onderwijs en de Nederlandse samenleving. Daarnaast is de vorming van internationale netwerken buitengewoon gunstig voor de grensoverschrijdende handel en internationale samenwerking.

Herkomstland	Cijfer hbo	Aantal observaties	Cijfer wo	Aantal observaties
Nederland	7,34	182.816	7,41	58.301
Duitsland	7,87	1.844	7,86	681
België	7,48	357	7,45	601
Rest Europa	7,64	1.566	7,61	1.068
Buitenland niet Europa	7,37	3.687	7,49	1.695

Tabel 4: Studiesucces, gemiddeld afstudeercijfer per nationaliteit, per type onderwijs. Bron: HBO- en WO-monitor

Daarnaast blijft het belangrijkste criterium voor internationalisering natuurlijk het effect op de kwaliteit van onderwijs en onderzoek. Het gaat hierbij zowel om de persoonlijke ontwikkeling van de internationaal mobiele student als om de leeruitkomsten van niet-mobiele Nederlandse studenten door actieve deelname aan een *international classroom*. In dat kader is het positief dat het CPB in het rapport uit 2012 ook gegevens over studiesucces heeft opgenomen, verkregen uit de jaarlijkse hbo-afgestudeerdenmonitor en de tweejaarlijkse wo-afgestudeerdenmonitor, die worden uitgevoerd in opdracht van respectievelijk de Vereniging Hogescholen (VH) en de Vereniging van Universiteiten (VSNU).²⁷ Het valt direct op dat alle onderzochte groepen internationale studenten een hoger afstudeercijfer behalen dan de Nederlandse studenten. Voor studenten van binnen de EER en dan met name de Duitse studenten, geldt dit nog eens in sterkere mate.

Er bestaat een sterke behoefte aan aanvullend onderzoek naar de effecten van internationalisering op de kwaliteit van het onderwijs, vooral ook in relatie tot vermeende *peer learning*-effecten, meertaligheid en de politieke en onderwijskundige discussie over het gebruik van het Engels in het hoger onderwijs in Nederland.

Conclusies

- De stayrates van internationale afgestudeerden in Nederland uit de cohorten 2007-08, 2008-09 en 2009-10 zijn respectievelijk 42%, 38% en 36%, gemeten vijf jaar na afstuderen.
- Dit is circa tweemaal zo hoog als de indicatie van gemiddeld 19% voor de levenslange stayrate.
- De working stayrate van deze cohorten ligt vijf jaar na afstuderen op respectievelijk 31%, 27% en 25%.
- Met een arbeidsparticipatiegraad van 70-75% dragen internationale afgestudeerden naar rato bij aan de Nederlandse economie. Het gemiddelde verdiende uurloon is zeer vergelijkbaar met dat van Nederlandse afgestudeerden.
- De lichte daling van de stayrate tussen 2007-08 en 2009-10 kan waarschijnlijk in verband worden gebracht met het begin van de economische crisis, en de toen oplopende werkloosheid onder afgestudeerden met een hbo- of wo-diploma.
- Afgestudeerden van buiten de EER, afgestudeerden uit het hbo en afgestudeerden in de studierichtingen Gezondheid, Techniek en Natuur kennen een bovengemiddelde stayrate en working stayrate, en dragen daarmee verhoudingsgewijs veel bij aan de Nederlandse kenniseconomie.
- De relatief zeer lage stayrate voor landen in Sub-Sahara-Afrika maakt aannemelijk dat mobiliteit van Afrikaanse studenten naar Nederland niet bijdraagt aan een *brain drain*.
- Bij een geschatte gemiddelde levenslange stayrate van 25% leveren blijvende internationale afgestudeerden jaarlijks netto € 1,57 miljard op voor de Nederlandse schatkist.

25) www.nuffic.nl/mobility-statistics, op basis van het '1 Cijfer HO'-bestand 2015-16, en UNESCO 2012-13.

26) Cijfers UNESCO/OESO voor de periode 2012-13. Cijfers voor uitgaande mobiliteit zijn altijd pas met drie jaar vertraging bekend.

27) CPB, De economische effecten van de internationalisering van het hoger onderwijs (2012), p. 36. [Download](#).

Discussie

De resultaten van deze metingen van de stayrate komen zeer sterk overeen met een vergelijkbaar onderzoek van het CPB uit 2015, waarin werd gekeken naar de stayrate van buitenlandse promovendi die als werknemer in dienst zijn bij Nederlandse wetenschappelijke instellingen. Vijf en tien jaar na het promoveren was respectievelijk 38% en 32% van de buitenlandse promovendi nog woonachtig in Nederland. Gepromoveerden in de vakgebieden Gezondheid, Natuur en Techniek blijven vaker dan gemiddeld in Nederland wonen en werken, net als gepromoveerden met een niet-EER-nationaliteit.²⁸

Er is onvoldoende betrouwbaar materiaal over de stayrates van internationale afgestudeerden in andere landen. Een eerste aanzet tot een dergelijke vergelijking door de OESO in 2011 betrof alleen internationale afgestudeerden met een verblijfsvergunning.²⁹ Deze methode is afdoende voor traditionele immigratielanden zoals de Verenigde Staten, Canada of Australië, maar is dat zeker niet voor de EU en de EER gezien het vrije verkeer van personen dat daar geldt. Een vergelijkbare meting van internationale afgestudeerden door het Finse CIMO rapporteerde veel hogere stayrates voor Finland.³⁰ Hoewel methodologisch zeer goed onderbouwd, biedt alleen de Finse casus te weinig materiaal om uitspraken te doen over de stayrate voor Nederlandse afgestudeerden in vergelijkend perspectief.

Op basis van de huidige gegevens gaat EP-Nuffic ervan uit dat de gemiddelde levenslange stayrate ten minste 25% bedraagt. Bij meerdere metingen van de stayrate in Nederland kan een steeds accuratere berekening worden gemaakt van de levenslange stayrate van internationale afgestudeerden. Zulke berekeningen zouden door academische migratiespecialisten kunnen worden opgesteld, gebruikmakend van zogenaamde *mover/stayer*-modellen als de Kaplan-Meier-index.³¹ In dergelijk vervolgonderzoek zou rekening kunnen worden gehouden met de terugkeer van afgestudeerden die in een eerder stadium waren vertrokken (de *return migration*). Ook zou dat vervolgonderzoek kunnen differentiëren naar verschillende groepen internationale studenten, o.a. naar hbo/wo, herkomstregio en studierichting.

EP-Nuffic zelf werkt momenteel aan een analyse waaruit moet blijken in welke gemeenten internationaal afgestudeerden woonachtig zijn. Hiermee kunnen de economische baten naar regionaal en lokaal niveau worden gespecificeerd, en kunnen migratiebewegingen binnen Nederland zichtbaarder worden gemaakt.

Zoals door het Planbureau voor de Leefomgeving opgemerkt in een beleidsstudie in 2014, staat het Nederlandse beleid wat betreft kennismigratie nog in de kinderschoenen. Nederland kent veel meer laag- en middelbaar opgeleide migranten dan migrerende kenniswerkers.³² De OESO concludeerde in 2016 bovendien dat Nederland als sterk internationaal georiënteerde kenniseconomie een zeer groot belang heeft bij significante verbetering van het huidige beleid om kennismigranten aan te trekken en te behouden. Concrete aanbevelingen waren het verlagen van de inkomenseis voor kenniswerkers in topsectoren en perifere gebieden; het aanbieden van cursussen Nederlands aan internationale studenten; het verbeteren van de informatievoorziening over wonen, werken en studeren in Nederland; en het uitbreiden van de mogelijkheden voor potentiële kennismigranten tot het volgen van een zoekjaar.³³

Het materiaal uit deze metingen van de stayrate en de geschatte economische opbrengsten van internationale afgestudeerden voor Nederland sluiten goed aan op de adviezen van het PBL en de OESO. De geschatte opbrengst van € 1,57 miljard op basis van de huidige in- en uitstroom van studenten en stayrates is gelijk aan ruim een vijfde van de totale hogeronderwijsbegroting. Als Nederland met beleidsmaatregelen en -activiteiten gericht op binding ervoor kan zorgen dat de stayrate met 1 procentpunt stijgt (bijv. van 25% naar 26%), levert dat jaarlijks € 60 miljoen extra op voor de schatkist. Deze relatief hoge baten zouden een voldoende prikkel moeten zijn voor de rijksoverheid om beleidsmatig in te zetten op internationale studenten als specifieke vorm van kennismigratie.

28) CPB, *stayrates of foreign PhD graduates in the Netherlands* (Den Haag, 2015). [Download](#).

29) Zie dit document in de [OECD library](#) over stayrates (Parijs, 2011).

30) Zie de [fact express](#) van CIMO, februari 2016.

31) Zoals ook het CPB gebruikmaakt van Kaplan-Meier indexen, gebaseerd op het werk van G. Bijwaard et al.

32) PBL, *Buitenlandse kenniswerkers* (Den Haag, 2014).

33) OECD, *Recruiting Immigrant Workers: the Netherlands 2016*. [Download hier](#).

Aanbevelingen

- Het verwachte positieve saldo voor de Nederlandse schatkist moet niet los worden gezien van andere economische voordelen van internationalisering. Zo vormen de vertrekkende internationale afgestudeerden een formidabele groep ambassadeurs voor het Nederlandse onderwijs en de Nederlandse samenleving, en bevordert een groter transnationaal netwerk de grensoverschrijdende handel. Meer onderzoek naar deze andere vormen van economische impact is wenselijk.
- Verder zouden alle economische opbrengsten van internationalisering in samenhang met de onderwijskundige voordelen moeten worden gezien. Internationale studenten studeren bijvoorbeeld sneller dan gemiddeld af, en met bovengemiddelde cijfers. Door *peer learning*-effecten dragen zij zo bij aan de kwaliteit van het onderwijs. Daarnaast bevordert een goede mix van herkomstlanden in de *international classroom* het verwerven van waardevolle internationale en interculturele competenties onder alle betrokkenen. Verder onderzoek naar deze onderwijskundige opbrengsten is nodig om optimaal gebruik te kunnen maken van de kansen die de *international classroom* Nederland biedt.
- Er is een grote behoefte aan nieuwe initiatieven om afgestudeerd internationaal talent aan Nederland te binden. Met het oog op het draagvlak binnen het hogeronderwijsveld is het van het grootste belang dat de financiering van zulke nieuwe initiatieven niet ten koste gaat van de onderwijsbegroting. De opbrengsten van bindingsactiviteiten komen ten goede aan Nederland als geheel (gemeenten, regionaal bedrijfsleven, rijksoverheid) en zouden daarom ook moeten worden gefinancierd vanuit de gedachte aan dit brede economische landsbelang. Door haar cruciale rol bij de totstandkoming van 'Make it in the Netherlands!' is de Sociaal Economische Raad (SER) bij uitstek de instelling die de aanzet kan geven tot de vorming en inrichting van zulke vervolginiciatieven, samen met andere betrokken stakeholders.

Literatuur & verder lezen

Bijwaard, G.E. (2015) Modelling Migration Dynamics of Immigrants: the Case of the Netherlands. SSRN Electronic Journal.

Bijwaard, G.E. & Wang Q. (2016) Return Migration of Foreign Students. *European Journal of Population* 32(1), 31-54.

Bureau Blaauberg (2016), Welkom, aan het werk! (Den Haag, EP-Nuffic). [Download](#).

Centraal Plan Bureau (2012), De economische effecten van internationalisering van het hoger onderwijs. [Download](#).

Centraal Planbureau (2015), Stayrates of foreign PhD students in the Netherlands. [Download](#).

OECD, Recruiting Immigrant Workers: the Netherlands 2016. [Download](#).

EP-Nuffic (2015), Analyse stayrate van internationaal afgestudeerden 2008-09. [Download](#).

EP-Nuffic (2016), Update international degree students in the Netherlands 2015-16. [Download](#).

EP-Nuffic (2015), Analyse afname Duitse studenten bij Nederlandse hogescholen. [Download](#).

Planbureau voor de Leefomgeving (2014), Buitenlandse kenniswerkers in Nederland: waar wonen ze en waarom? [Download](#).

Sociaal Economische Raad (2013), Kabinetsadvies 'Make it in the Netherlands'. [Download](#).

SVR Migration (2015), Train and retain: Career support for international students in Canada, Germany, the Netherlands and Sweden. [Download](#).

Colofon

Auteur: Daan Huberts

Eindredactie: Metamorfose Vertalingen

Ontwerp: ConceptID

Online publicatie

Hoewel de informatie in deze uitgave met de grootste zorg is samengesteld, kan EP-Nuffic niet instaan voor de juistheid en volledigheid van de gegevens. De informatie kan tussentijds zijn gewijzigd of aangepast. EP-Nuffic aanvaardt ter zake geen aansprakelijkheid. U wordt geadviseerd om in voorkomende gevallen de juistheid van de informatie zelf te verifiëren.

CCL

Op deze publicatie, met uitzondering van het beeldmateriaal, is de Creative Commons Naamsvermelding NietCommercieel 3.0 Unported-licentie van toepassing. Ga naar www.epnuffic.nl/cc/ voor meer informatie over het hergebruik van deze publicatie.